боржником дії визнавалися неповними зобов'язаннями, якщо вони здійснювалися на користь третіх осіб, а до задоволення вимог кредитора відношення не мали.

Таким чином, правова природа неповних зобов'язань не була суперечливою лише якщо мова йшла про гру і парі, боргові зобов'язання внаслідок яких, не мали правових наслідків, а також щодо дотримання етично-моральних обов'язків громадян Польщі. В інших випадках, навіть після спливу строку позовної давності за наявності вагомих підстав можна було оскаржити невиконання зобов'язань, наприклад, якщо сторони не знали або не могли знати про строки, поручитель не знав чи не міг знати про недієздатність боржника, тощо.

Література

1. Zoll Fryderyk. Historja prawa rzymskiego. Część 2. / Fryderyk Zoll. – Kraków: Nakladem Biblioteki uczestników prawa, 1895. – 240 s.
2. Kodeks zobowiązań. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. Dz.U. 1933 nr 82 poz. 598 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/Doc
3. Konieczny Franciczek. Kodeks Cywilny Austryjacki obowiązujący na ziemiach bylego zaboru austryjackiego / Franciczek Konieczny. – Lwów: Kartur, 1925. – 380 s.
4. O zapobieganiu skutkom trudności platnichych w rolnictwie. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polski z dnia 23 sierpnia 1932 r. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.prawo.pl/akty/dz-u-1932-72-652,16860569.html
5. Prawo cywilne obowiązujące w Królestwie Polskim / Opracowanie komitetu redakcyjnego pod przewodnictwem Jana Jakóba Litauera. – Warszawa: Wydanie nieurzędowe Towarzystwa prawniczego , 1914. – X, 591 s.
6. Kodeks cywilny obowiązujący na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa–Poznań: Wydawnictwo Departamentu Sprawiedliwiści ministerstwa bylej dzielnicy pruskiej, 1923. – XX, 504 s.
7. Encyklopedja podręczna prawa prywatnego polskiego / pod redzkcją F. Zolla i J. Wasilkowskiego. Tom drugi. Kontrakt dziediczenia – Księgi gruntowe. – Warszawa : Nakladem Instytutu wydawniczego «Biblioteka polska», 1936. – 1215 s.
8. Konic Henryc. Prawo o zobowiązaniach. Zobowiązania szczególne: spółka, pożyczka, skład, umowy losowe, pełnomocnictwo, poręczenie, układy pojednawcze i zastaw. Wykład ustaw, obowiązujących w b. Królestwie Kongresowem, b. zaborach niemieckim i austrjackim, na kresach wschodnich, oraz kodeksu szwajcarskiego, Warszawa, 1930. – 1120 s.

Орлова Олена Олександрівна
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІСЦЕ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА УКРАЇНИ

У вітчизняній юридичній науці довгий час триває дискусія щодо місця судового прецеденту в системі джерел права України. До останнього часу судовий прецедент не визнавався джерелом українського права, лише в останнє десятиріччя на науковому рівні спостерігається рух до визнання судового прецеденту, при застосуванні практики Європейського Суду з прав людини, в ролі субсидіарного джерела права, що потребує істотних змін в усталені традиції правозастосування і стиль правового мислення в країні загалом [1].

Зростання ролі судової практики зумовлено розвитком та ускладненням міжнародних відносин. Зокрема, інтеграційні процеси країн Європи стали поштовхом до зближення та конвергенції правових систем романо-германського та англо-американського типу.

Традиційними джерелами права в романо-германській правовій сім'ї є нормативно-правовий акт і нормативний договір, хоча це твердження на сучасному етапі вже не є безперечним. Це стосується і сучасної правової системи України. На сьогодні існують певні теоретичні та історичні передумови для дослідження місця правового прецеденту в системі джерел права України.

В юридичній науці судовий прецедент розуміється як документально оформлене рішення судового органу держави з конкретної справи, що є обов'язковим при вирішенні аналогічних справ у майбутньому [2, с. 196]. Сутність судового прецеденту полягає в наданні нормативно-правового характеру рішенням суду у конкретній справі. Судові прецеденти створюються лише на основі вже існуючих правових норм або принципів і не можуть їм суперечити. Межі судової правотворчості ма-

ють бути чітко визначеними [3, с. 27]. З прецеденту поступово можуть складатися і правові положення законів.

На думку професора О. Скакун, можна вважати, що прецедентне право стало частиною вітчизняного права: судовий прецедент існує де факто, а це є показником судової правотворчості, але воно ще не має офіційного законодавчого визначення. На її думку, затвердженню судового прецеденту в Україні сприяє той факт, що наша держава визнала європейське право ,яке формується переважно як прецедентне, а тому для визначення дійсної ролі прецеденту в системі джерел права України особливе значення має законодавче закріплення [4, с. 220].

Перші кроки на шляху до офіційного визнання в Україні судового прецеденту джерелом права вже зроблено, зокрема, про це свідчить аналіз міжнародно-правових актів у сфері прав людини.

Так, Україна Законом «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» 1950 року, визнала обов'язковою юрисдикцію Європейського Суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції [5].

Сама Конвенція, яка відповідно до ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства України, статтею 32 встановлює поширення юрисдикції Суду на всі питання тлумачення та застосування Конвенції [6].

Таким чином, рішення Європейського Суду з прав людини можна вважати офіційною формою роз'яснення основних (невідчужуваних) прав кожної людини, закріплених і гарантованих Конвенцією, яка є частиною національного законодавства, та у зв'язку з цим – джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні [7].

На нашу думку, найбільш вагомим аргументом на користь обґрунтування позиції щодо визнання судового прецеденту як джерела національного права є Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р., ст. 17 якого визначає, що «суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Європейського Суду з прав людини як джерело права» [8].

Зважаючи на той факт, що рішення Європейського суду з прав людини за своєю юридичною природою є правовими прецедентами, в Україні на законодавчому рівні створено умови для застосування судами України правового прецеденту як одного з основних джерел права.

Література

1. Черняк О. Судовий прецедент - джерелом українського права. *Юридична газета*. 2013. № 12. С. 44-45. URL: http://www.interlegal.com.ua/blog/?p=2102.
2. Теорія держави і права: підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведєрніков. Київ. Ун-т знань. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Ліра ЛТД. 468 с.
3. Ямковий В.І. Впровадження судового прецеденту як необхідний елемент гармонізації законодавства України з європейськими правовими системами. *Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал* «Порівняльно-правові дослідження». 2009. № 2.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. 3-тє видання. Київ. Алерта. 2012. 524 с.
5. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi;bin/laws/main.cgi?nreg=995_004.
6. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України.* 2016. № 28. Ст. 532).
7. Веніамінова А. Рішення Європейського суду - джерело права для українського правосуддя? *Юридична газета*. 2013. № 12. С. 44-45.
8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України 23 лютого 2006 року № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15.